LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTERIJA
NACIONALINIS EGZAMINŲ CENTRAS

(miestas / rajonas, mokykla)

__________ klasės mokinio (-ės) ____________________
(vardas ir pavardė)

GIMTOJI KALBA (BALTARUSIŲ)

2014 m. mokyklinio brandos egzamino užduotis

Pagrindinė sesija

2014 m. birželio 6 d. **Trukmė – 4 val. (240 min.)**

NURODYMAI

- Pasitikrinkite, ar egzamino užduočių sąsiuvinyje nėra tuščių lapų ar kito aiškiai matomo spausdinimo broko. Pastebėję praneškite egzamino vykdytojui.
- Antraštiniame lape užrašykite savo vardą ir pavardę, rajoną / miestą, mokyklą ir klasę (grupę).
- Vertinami tik tie atsakymai, kurie parašyti mėlynai rašančiu rašikliu. Koregavimo priemonėmis naudotis negalima. Neaiškiai parašyti, pribraukyti atsakymai vertinami 0 taškų.
- Atlikdami teksto suvokimo užduotis (II egzamino dalis), į klausimus atsakykite glaustai ir aiškiai. Jūsų atsakymai turi tilpti paliktose eilutėse.
- III egzamino dalyje pateiktos trys rašinio temos ir du tekstai interpretacijai. Įdėmiai juos perskaitykite, pasirinkite ir parašykite vieną rašinį arba vieną teksto interpretaciją.
- Turite parašyti 250–400 žodžių (A4 formato 1–2 puslapiai) tekstą. Vertinant bus atsižvelgiama ir į darbo apimtį. Švarraštyje suskaičiuokite žodžius. Paraštėje **nurodykite 250 žodžių ribą**.
- Jeigu pirmiausia rašote juodraštyje, pasilikite pakankamai laiko darbui perrašyti į švarraštį. **Juodraštis nebus tikrinamas.**
-

Linkime sėkmės!

EGZAMINO VERTINIMAS TAŠKAIS

II dalis (teksto suvokimas)	**III dalis (rašinys arba interpretacija)**	**TAŠKŲ SUMA**
30 taškų	40 taškų	70 taškų

Vertinimo komisija: ____________________
(parašas, vardas ir pavardė)

____
(parašas, vardas ir pavardė)

____
(parašas, vardas ir pavardė)

© Nacionalinis egzaminų centras, 2014

II egzamino dalis

TEKSTO SUVOKIMAS

Прачытайце верш А. Куляшова і выканайце заданні 1–16.

Бывай...

Бывай, абуджаная сэрцам, дарагая.
Чаму так горка, не магу я зразумець.
Шкада заранкі мне, што ў небе дагарае
На ўсходзе дня майго, якому ружавець.

Ці помніш першае нясмелае прызнанне?..
Над намі жаўранкам звінеў і плакаў май.
Назаўтра золкае, туманнае світанне,
Суровы позірк твой і мой нямы адчай.

Пайшла ты, любая, пад гоман жоўтых сосен,
Пайшла, маўклівая, пад хваль жытнёвых шум,
Туды, дзе гойдала зялёнае калоссе
На сцежках ростані мой адзінокі сум.

Пайшла за ціхія, далёкія прасторы
Світальнай зоркай ты, што гасне ў сіняве.
Душы пакрыўджанай гарачыя дакоры
Слязой халоднаю застылі на траве.

Пайшла, пакінуўшы мне золкі і туманы,
Палынны жаль смугой ахутаных дарог,
Каб я хвілінны боль і горыч гэтай раны
Гадамі ў сэрцы заглушыць сваім не мог.

Пайшла, ніколі ўжо не вернешся, Алеся.
Бывай, смуглявая, каханая, бывай.
Стаю на ростанях былых, а з паднябесся
Самотным жаўранкам звініць і плача май.

Бывай, абуджаная ў сэрцы, дарагая.
Твой светлы вобраз панясу я па жыцці.
На ўсходзе дня майго заранка дагарае,
Каб позна вечарам на захадзе ўзысці.

1928

Заданні да тэксту *(30 балаў)*

Балы: I II III

1. Вызначце тэму верша.

____

(1 бал)

2. Да якога віду лірыкі адносіцца гэты верш? *Правільны адказ абвядзіце.*

А Грамадзянская
Б Інтымная
В Пейзажная
Г Філасофская

(1 бал)

3. Адзначце дзве асаблівасці, уласцівыя гэтаму віду лірыкі:

А Лагічнасць, доказнасць
Б Пяшчотнасць, шчырасць выказвання асабістых перажыванняў
В Разважлівасць
Г Летуценнасць
Д Павышаная ўсхваляванасць

(1 бал)

4. Якім вам уяўляецца лірычны суб’ект верша?

____

____

(2 балы)

5. Да каго звяртаецца ў вершы лірычны суб’ект?

____

____

(1 бал)

6. Выпішыце з тэксту верша **тры** словы, якія сведчаць пра адносіны лірычнага героя да дзяўчыны.

__________ __________ __________

(1 бал)

7. Якія пачуцці перадаюцца ў вершы?

____

____

(2 балы)

8. Чаму гэты верш можна назваць элегіяй?

____

____

____

____

(2 балы)

Сума балаў за заданні 1–8 *(макс. 11 балаў)*			

	Балы		
	I	*II*	*III*

9. Верш прасякнуты светлым і адначасова сумным настроем. Выпішыце з тэксту па **3** словы (словазлучэнні), якія даказваюць гэта.

Светлы настрой:

____

____

Сумны настрой:

____

____

(2 балы) ___ ___ ___

10. Растлумачце ролю шматкроп'я ў сказе *Ці помніш першае нясмелае прызнанне?..*

____

____

(2 балы) ___ ___ ___

11. Першая і апошняя строфы верша пачынаюцца са слова ***Бывай.*** Растлумачце ролю такой кампазіцыі верша.

____

____

(2 балы) ___ ___ ___

12. ***Анафара*** *(ад грэч. anaphora – наўтарэнне) – стылістычны прыём, які заключаецца ў паўтарэнні фраз, слоў ці гукаў на пачатку суседніх радкоў, строф і інш.*

Прывядзіце прыклад анафары ў вершы і растлумачце яе мастацкую ролю.

Анафара – ______________________________

____

____

____

(3 балы) ___ ___ ___

13. Падбярыце **два** эпітэты да слова *каханне.*

______________________________ ______________________________

(1 бал) ___ ___ ___

14. Растлумачце (па ніжэй прыведзенаму ўзору) значэнне наступных выразаў, падабраўшы да кожнага з іх неабходнае слова(-ы).

на ўсходзе дня майго – юнацтва

гасне ў сіняве – ______________________________

слязою халоднаю – ______________________________

твой... вобраз панясу я па жыцці – ______________________________

(3 балы) ___ ___ ___

Сума балаў за заданні 9–14 *(макс. 13 балаў)*			

	Балы		
	I	*II*	*III*

15. Падбярыце аднакарэнныя словы розных часцін мовы да прыметніка *каханая.*

Назоўнік – ____________________________

Дзеяслоў – ____________________________

Прыслоўе – ____________________________

Дзеепрыслоўе – ____________________________

(2 балы)

16. Растлумачце розніцу ў значэнні слоў *каханне* і *любоў*. Прывядзіце па аднаму прыкладу словазлучэнняў, якія б ілюстравалі гэту розніцу.

Каханне – ____

____

____

Любоў – ____

____

____

(4 балы)

Сума балаў за заданні 15–16 *(макс. 6 балаў)*			

Чарнавік

АЦЭНКА ВЫКАНАННЯ ТЭСТА

		Члены комиссии		
	Макс. сумма	1	2	3
Сума балаў за заданні 1–8	11			
Сума балаў за заданні 9–14	13			
Сума балаў за заданні 15–16	6			
Сума балаў	30			
Акругленая сума балаў	30			

III egzamino dalis

TEKSTO KŪRIMAS

З прапанаваных тэм сачыненняў і тэкстаў для інтэрпрэтацыі Вы павінны выбраць адну тэму альбо адзін тэкст і напісаць працу. Праца павінна быць аб'ёмам прыблізна 2 старонкі фармата А4 (250–400 слоў). У чыставіку ад пачатку працы адлічыце 250 слоў, пазначце месца, дзе яны заканчваюцца, і запішыце гэтую колькасць на палях.

ТЭМЫ САЧЫНЕННЯЎ

1. "Той і шчаслівы, хто зведаў каханне..."(П. Панчанка). Тэма кахання ў творчасці беларускіх паэтаў.

2. Беларуская вёска ў часы калектывізацыі (па творах К. Чорнага, М. Зарэцкага, І. Мележа, В. Быкава і інш.).

3. Тэма нацыянальнай і чалавечай годнасці народа, яго свабоды і шчасця ў творчасці беларускіх пісьменнікаў пачатку XX стагоддзя (па творах Я. Купалы, Я. Коласа, М. Гарэцкага і інш.).

ТЭКСТЫ ДЛЯ ІНТЭРПРЭТАЦЫІ

4. **А. Русецкі**

Мне разгадаць бы вечнасці сакрэт –
адмоўнай сіметрычнасці прычыну:
святло і цемра,
свет і антысвет,
хлусня і праўда часу,
плюс і мінус.
Паўторана, нібы люстраным шклом,
зусім наадварот палова свету:
усход і захад,
і дабро і зло,
нянавісць і любоў,
зіма і лета.
То сціхне, то ўзгарыцца ў галаве
сусветнага адзінства супярэчнасць,
але ў сабе шануе чалавек
святло,
дабро,
любоў
ды праўду
вечна.

5. Я. Брыль

Найпрыгажэйшы бывае чалавек тады, калі ён не ведае пра гэта, калі ён не бачыць самога сябе. На жаль, нават часцей за ўсё тады, калі яго не бачыць ніхто.

Старога Вячэру ў лодцы бачыла цяпер толькі пяцігадовая Ганначка. Поўненькая, светленькая, любіміца сям'і, яна круцілася, як сініца, на сярэдняй лаўцы, перад сваім дзядулем, глядзела на яго, зусім не думаючы, што любуецца, і то сама шчабятала, то слухала, не бядуючы, што яшчэ няшмат разумее.

А дзед быў прыгожы.

Без шапкі, у шэрай, як ралля, расхрыстанай на сухіх, загарэлых грудзях кашулі. Упёршыся худымі і пругкімі, як смаляныя галіны, нагамі ў рабрыну вялікай лодкі, "кароль вугроў" паволі і няспынна разгойдваўся ўперад-назад, рытмічна ўзмахваючы цяжкімі вёсламі. З вельмі дакладнай і неабходнай для справы скупасцю заграбаў ён ціхую празрыстую ваду. Так лёгка і хораша, спраўна і спорна ідуць у пракосе сапраўдныя касцы. Белы маршчыністы лоб над загарэлымі скуламі шчодра акроплены потам. Сівыя валасы, хоць і прычасаныя перад ад'ездам у людзі, як толькі ён зняў кепку, зноў растрэсліся, прынялі свой звычайны, сціпла кучаравы беспарадак.

Прыгожая была гэта шэрая, вельмі жыццёвая, натуральная прастата, гэтая яшчэ ўсё не растрачаная сіла, якую і не высушылі, і не прыглушылі дзевяць дзесяткаў больш катаржных, чым радасных, гадоў. Прыгожы быў позірк светла-блакітных вачэй пад густымі, сівымі брывамі, вачэй адкрытых і чыстых, як само бясхмарнае неба, паўторанае ў крынічным люстры бяскрайняга возера. Прыгожы быў, урэшце, увесь гэты звычайны, будзённы малюнак: вялікая чорная лодка на вадзяной пустыні, у лодцы – шэры дзед і светленькая ўнучка, а за кармой, на буксіры, – доўгае сасновае бервяно і яшчэ даўжэйшы трохкутнік растрывожанай вады.

ЧАРНАВІК

Працяг чарнавіка на 10-й старонцы

ЧЫСТАВІК

	I	II	III

Працяг чыставіка на 11-й старонцы

Працяг чарнавіка

Працяг чарнавіка на 12-й старонцы

Працяг чыставіка

I *II* *III*

Працяг чыставіка на 13-й старонцы

Працяг чарнавіка

Працяг чыставіка

I II III

III dalis (teksto kūrimas)				Сума балаў
Змест	**Структура тэксту**	**Стыль мовы**	**Грамат-насць**	
20 балаў	4 балы	4 балы.	12 балаў	40 балаў

ЧАРНАВІК